

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Första Kammaren. N:o 25.

Onsdagen den 12 april, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Anmäldes och bordlades konstitutionsutskottets memorial n:o 24, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts under sammanträdet på förmiddagen aflemnade nådiga proposition till Riksdagen angående dödande af inteckningar i Norbergs jernväg.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

År 1893 den 12 april sammanträdde de valmän, som af kamrarnarne fått i uppdrag att utse Riksdagens fullmäktige i riksbanken jemte deras suppleanter för att i anledning deraf att vice häradshöfdingen m. m. Christian Axel Weinberg, som vid innevarande riksdag utsetts till andre suppleant i riksbankens styrelse, afsagt sig nämnda uppdrag, företaga val af en suppleant för fullmäktige; och befans efter valförrättningens slut hafva dertill blifvit utsedd:

grosshandlaren *Hjalmar Horngren* med 44 röster.

C. E. Casparsson.

Fr. von Strokirch.

Anders Persson.

Wilh. Walldén.

Detta protokoll lades till handlingarna; och skulle Riksdagens kanslideputerade genom utdrag af kammarens protokoll underrättas om ifrågavarande val med anmodan att låta uppsätta och till kam-

rarne ingifva förslag dels till förordnande för den senast valde, dels ock till skrifvelse till Kongl. Maj:t med anmälan om valet, äfvensom för att iakttagas vid riksdagsbeslutets uppsättande.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

Fortsattes föredragningen af konstitutionsutskottets utlåtande n:o 14, i anledning af väckta motioner, innefattande förslag till dels ändrad lydelse af §§ 1, 4, 5, 7 och 12 i den mellan Sverige och Norge upprättade riksakt, dels ock dermed sammanhängande ändringar i regeringsformen, riksdagsordningen och tryckfrihetsförordningen.

Herr Alin: Om jag icke misstager mig, yttrades under förmiddagens diskussion af eu talare på kristianstadslänsbänken, att konstitutionsutskottets föreliggande utlåtande vore så pass obetydligt till innehållet, att det icke egnade sig att motivera en sådan diskussion som den, hvilken under förmiddagen egt rum. Jag vill gent emot detta yttrande erinra om, att hvad som här föreligger är icke blott detta utlåtande, utan äfven den motion, som deri till gifvit anledning, en motion som utgör första försöket att efter utrikesministerns bekanta uttalande till statsrådsprotokollet den 14 januari detta år tillämpa den grundsats med afseende på ordnandet af förhållandet mellan Sverige och Norge, som i detta uttalande blifvit angifven. Men det är ur en annan synpunkt som ifrågavarande motion för mig har sin egentliga betydelse. Den synes mig vara ett nytt uttryck för behofvet att söka förbättra öfverenskommelserna rörande unionen mellan Sverige och Norge icke genom partiella förändringar, utan genom att företaga förändringarna i sammanhang med hvarandra och låta dem utmynna i en allmän revision af unionsstadgandena. Uttryck för det behofvet har man erhållit vid olika tillfällen. Jag erinrar om det med anledning af norska Stortingets adress af 1837 fattade beslutet om tillsättande af 1839 års unionskomité. Jag erinrar om svenska Riksdagens skrifvelse af 1860 med anhållan om en fullständig revision af stadgandena för föreningen. Jag erinrar om tillsättandet af den komité, hvars utlåtande afgafs 1867 och innehöll ett fullständigt förslag till ny föreningsakt. Jag erinrar ock om det förslag om riksaktens revision, som väcktes vid 1891 års riksdag och föranledde konstitutionsutskottet att nästan enhälligt uttala behofvet af att en ända på slitningarna mellan de begge folken, så vidt den möjligen kunde beredas genom förändringar i gällande konstitutionella bestämmelser, söktes i en allmän revision af unionsstadgandena.

Det är ganska tydligt, hvar orsaken ligger till detta behof och till de uttryck detta behof vid olika tillfällen erhållit. Den ligger ytterst deri, att de begge folken, då de ingingo i unionen, gjorde det med helt olika uppfattning af sjelfva grunden för denna union.

Denna olikhet i uppfattning lyckades man icke undanrödja, utan man sökte öferskylla den genom att vid förhandlingarna rörande unionskontraktet använda uttryck af den beskaffenhet, att de kunde förena de båda motsatta uppfattningarne, ett förfaringssätt, som naturligtvis under tidernas lopp måste framkalla slitningar, i det att hvardera uppfattningen måste söka att under tillämpningen af unionsbestämmelserna göra sig gällande. Denna olikhet i uppfattning har också under den följande tiden framträdt på flera områden.

Den har visat sig t. ex. deri, att, medan man å den ena sidan sökt göra gällande den uppfattning af hvad som är unionella bestämmelser, hvilken fick ett uttryck i Riksdagens skrifvelse till Konungen den 2 april 1860, hvari anhålles, att i sammanhang med frågan om revision af riksakten äfven måtte sättas frågan rörande sanktionen af den ändring i norska grundlagen, som norska stortinget beslutit rörande ståthållareembetet, har man å andra sidan sökt göra gällande den åsigt, som uttalas i Stortingets skrifvelse den 23 april samma år, hvari med mycken bestämdhet framhålles, att den enda lag, som får anses innehålla unionella bestämmelser af konstitutionel natur, är riksakten.

I nämnda olikhet i utgångspunkt har man också ytterst att söka källan till de angrepp, som i synnerhet under senare tid hafva rigtats mot sjelfva principen för unionen, den nemligen, enligt hvilken de båda folken, som i fråga om inre angelägenheter skola vara oberoende af hvarandra, i förhållande till främmande magter skola utgöra en enhet. Detta är en grundsats, som icke finnes på detta sätt formulerad i sjelfva de unionella öfverenskommelserna, men som alldeles osökt framgår af en sammanställning af dessa öfverenskommelsers innehåll, särskildt af de bestämmelser, som röra förhållandet till främmande magter. Den fick året efter riksaktens antagande ett fullödigt uttryck i en officiel framställning från den svenske ambassadören i Petersburg till ryska regeringen, en framställning, som, då den förskrifver sig från en tid, då man i Sverige hade fått särskild anledning att tänka på den rättsliga naturen af unionen och underkasta den en undersökning, och, då den afgafs till en magt, som med hänsyn till unionens tillkomst spelat en sådan rol som Ryssland, kan göra anspråk på en viss särskild betydelse, hvadan jag skall anhålla att här få uppläsa den punkt, som innehåller det ifrågavarande uttrycket. Den lyder så: "de båda rikena äro förenade under en och samma konung: de utgöra en och samma statskropp, fullt sammansluten och homogen i alla yttre förhållanden, men de äro helt och hållet oberoende af hvarandra i alla legislativa och administrativa förhållanden" (Les deux Royaumes sont unis sous un seul et même Roi: ils forment un seul et même corps politique, parfaitement cohérent et homogène sous tous les rapports extérieurs, mais ils sont entièrement indépendans l'un de l'autre sous tous les rapports législatifs et administratifs.)

De försök att upphäfva eller försvaga denna princip för föreningen, som särskildt under senaste tiden framträdt, leda, som sagdt, enligt min mening sitt upphof från den motsats i uppfattningen af sjelfva grunden för föreningen, hvarmed de båda folken inträdde i densamma.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

Det torde dock, med den lydelse som de unionella öfverenskommelserna i vissa punkter hafva, vara påtagligt, att denna princip är så fastslagen och har erhållit ett så otvetydigt uttryck i unions-kontraktet, att det icke borde kunna komma i fråga att, så vida man håller på föreningsens idé, söka att rubba den och ännu mindre söka rubba den genom ensidigt beslut af den ena parten. Jag vill erinra om det uttryck, hvarmed båda rikena i 26 § af norska grundlagen och i 4 § af riksakten betecknas i förhållande till främmande magter, nemligen ordet "*staten*". Ett starkare och bestämdare uttryck för unionens ifrågavarande princip än detta kan man svårligen finna, och det borde också vara tillfyllestgörande.

Jag ber att i sammanhang härmed få yttra några ord med afseende på en annan af de unionella principerna, som ännu mer än den senast nämnda varit föremål för angrepp och försök till ändring, nemligen den, enligt hvilken ledningen af de begge rikenas yttre angelägenheter skall tillkomma Sverige. Jag gör det i detta sammanhang därför, att de aftal, i följd af hvilka denna ledning utöfvas af Sverige, äro sådana, att de borde göra denna sak i rättsligt hänseende fullkomligt eller i det närmaste lika klar som den, att båda rikena i förhållande till främmande magter utgöra en enhet, en stat. Såsom herrarne erinra sig, bestämdes genom konventionen i Moss, att Konungen af Sverige lofvade antaga Eidsvolds-grundlagen, dock så, att de förändringar deri, som voro nödvändiga för föreningen, skulle ske genom öfverenskommelse mellan Konungen och Stortinget. Till följd af denna bestämmelse gjordes sedermera genom underhandlingarna i oktober och november 1814 den förändringen i Eidsvolds-grundlagen, att den paragraf, som stadgade, huru de norska utrikesärendena skulle skötas, ströks ur lagen. Dermed var det hinder för föreningen, som låg i Eidsvolds-grundlagens bestämmelse om en särskild skötsel af de norska utrikesangelägenheterna, borta, och dermed hade i detta fall uppfyllts Moss-konventionens bestämmelse, att de ändringar i nämnda grundlag, som voro nödvändiga för föreningen, skulle göras. Deraf följde omedelbart, att dessa angelägenheter skulle skötas enligt de stadganden rörande de svenska utrikesärendenas skötsel, som förut funnos och som icke genom nu ifrågavarande underhandlingar ändrades. Ett omedelbart uttryck af denna uppfattning af det nu berörda aftalets betydelse gafs under förhandlingarna om riksakten, då i 7 § deraf på det norska stortingets förslag insattes den bestämmelsen, att de diplomatiska ärendena skulle i interimregeringen föredragas af den ledamot af svenska statsrådet, som bar titel hofkansler och i afseende på sin befattning stod utrikesministern närmast. Jag anser mig icke behöfva gå närmare in på utvecklingen af detta förhållande, då de fakta, som här framhållits, synas mig i all sin enkelhet fullt klart ådagalägga, hvad som var meningen med den öfverenskommelse, som träffades 1814 och 1815.

Jag kan emellertid icke motstå frestelsen att i sammanhang härmed meddela ett yttrande, som hittills åtminstone till större delen är otryckt. Det förskrifver sig från ordföranden för de svenske kommissarierna vid norska stortinget 1814, sedermera justitiestatsministern

grefve Rosenblad och är uppsatt med anledning af norska stortingets framställning 1837 rörande ändring af formen för de diplomatiska ärendenas behandling m. m. Så vidt det rörde denna punkt, var det af hufvudsakligen följande lydelse:

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

“Det torde icke vara utan nytta att känna hvad som tilldrog sig vid underhandlingarna om Föreningen. Ingen bör därom *kunna* äga närmare kännedom än jag, som är den ende som nu lever af de Sveiske Commissarierna och var bland dem ordförande, och som i sådan egenskap sammanträdde med Stor Thingets Committerade, genomgick och discuterade hvarje § i Reg. Formen. Basis var den, at allt hvad som i Eidsvoldske Constitutionen ej kunde stå tillsammans med Föreningen med Sverige skulle ändras.

Då Konungen egentligen skulle vistas i Sverige, så blefvo i följe däraf flere hufvudsakeliga förändringar nödiga: Såsom en Regering i Norrige, en särskildt afdelning i Stockholm, bestående af en Stats Minister, som föredrog för Konungen de Norrske ärenderna, och 2:ne ambulatoriske Stats Råd, hvilka 3 Embetsmän här utgjorde Konungens Norrske Conseil. Eburu åtskillige af Stor Thingets ledamöter gjorde flere oantageliga förslag, emedan de icke kände Norriges då varande bekymmersamma ställning, såsom at hamnarne voro bloquerade, at Svenska Troupperne framträngt til Glommen, at Bennigsen stod i Hollstein med 40,000 man at på Konungens anfordran inrycka, utan ganska orätt skyldde de Norrske anförarne för förräderi; så var det dock ingen, som föreslog, at Konungen icke utan att rådföra norrske Embetsmän skulle besörja de egentliga Ministeriella ärender, hvartil i sådant fall ej något lämpeligare varit, än at det införts bland Stats Ministerns göromål. Det föreskrefs endast, at ärender, som voro gemensamma för bägge Rikena, skulle behandlas i ett gemensamt Stats Råd, hvilket är af en helt annan beskaffenhet, än den snart sagdt hemliga Ministeriella styrelsen, som Konungen förer utan annat biträde än Svenske Statsministern, eller i hans frånvaro af ett Stats Råd, eller af Hof-Kantsleren. Denna grundsats är äfven följd i Riksacten af den 31 Juni och 6 Aug. 1815, uti hvars 7 § bestämmes, at under Interims Regeringen de Diplomatiska ärenderna skola af Hof-Cantsleren föredragas. Om Norrske Stats Ministern, eller en annan Norrsk Embetsman, skulle med Svenske Utrikes Stats Ministern deltaga i de Ministerielle ärendernes föredragning hos Konungen, hade det varit en förändring i § af Svenska Grundlagen och bort införas i Riksacten, där alt, som genom föreningen medförde förändring i Sveriges Regeringsform, skulle, som i Ingressen i samma Riksact antydes, införas.“

Jag erinrade om de anspråk, som från norsk sida blifvit framställda, att den sålunda stadgade ordningen skulle förändras så, att äfven Norge skulle få del i behandlingen af de ministeriella ärendena, och särskildt dessa anspråk hafva under tidernas lopp mötts med eftergifter, — eftergifter som hafva skett genom kongl. resolutioner eller helt enkelt genom omedelbar praxis. Jag erinrar om resolutionerna 1835 och 1836, som i dag på förmiddagen omnämndes, äfvensom om resolutionen den 28 maj 1842. Med afseende på förändringar, som skett genom omedelbar praxis, anser jag mig icke nu böra gå närmare in derpå.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

Om en och annan af de ändringar i former och uttryck, som på denna väg skett, lärer jag för öfrigt icke här behöfva påminna. — Det har på förmiddagen framhållits, att ensidiga eftergifter för de norska anspråken äfven skett på andra områden. Äfven jag vill dock betona detta förhållande, särskildt med anledning af hvad den högt ärade talaren på kopparbergsbänken, friherre Leijonhufvud, yttrade om de eftergifter, som skedde vid fattandet af besluten om upphäfvande af ståthållareskapet och af vice-konungadömet. Det förefaller mig nemligen, som om den högt ärade talaren, då han framställde betydelsen af dessa eftergifter, icke egentligen fäste sig vid hvad som var deras egentliga innebörd: denna låg ju mindre i innehållet af de ifrågavarande besluten, än deri, att man gjorde eftergifterna under en form, hvarigenom man afvek från den rättsliga ståndpunkt, som svenska Regeringen och Riksdagen förut intagit, särskildt år 1860.

Att för öfrigt förändringarna i unionsförhållandet mellan Sverige och Norge skett på de ensidiga eftergifternas väg, det torde jag icke behöfva framhålla; jag endast konstaterar faktum och frågar, till hvilka resultat vi genom dessa eftergifter kommit. Hafva vi genom dessa eftergifter lyckats att försoua Norge med föreningen? Jag behöfver endast hänvisa till den nuvarande ställningen i Norge för att erhålla ett svar på denna fråga. Men jag frågar mig också: hvilken betydelse hafva de haft i afseende på ställningen i Sverige? De hafva i Sverige framkallat en stämning med afseende på föreningen, som för dennas framtid alldeles icke är lyckobådande, och de hafva gjort det till stor del därför, att ifrågavarande förändringar hafva skett på ett sätt, som i vissa fall icke har öfverensstämt med gällande rätt, och den svenska rättskänslan är ju mycket ömtålig. Det förefaller mig således, som om den erfarenhet man haft af de ensidiga eftergifterna icke skulle tala till förmån för att man fortgår på denna väg. För min del vill jag, då det här är fråga om, huruvida förändringarna i unionsförhållandet böra göras på den väg, som hittills följts, de partiella förändringarnas, eller i sammanhang med en allmän revision af föreningsstadgandena, och då jag anser denna fråga vara af ytterst stor betydelse för unionens framtid, säga ett ord med afseende på något, som under förmiddagens lopp berördes, nemligen frågan om denna framtid. Jag vill öppet säga det, att jag icke vill göra mig skyldig till något afgudereri med unionen. Jag kan nemligen icke vara blind för att med de fördelar, som unionen medfört, hafva äfven förenat sig väsentliga olägenheter med anledning af det i vissa fall skadliga inflytande, som unionen utöfvat på våra inre förhållanden. Och jag är ock synnerligt angelägen om att icke någonsin hos Sveriges folk känslan måtte försvagas för sanningen af dessa vår störste konungs ord: "i all sin nöd hafver Sveriges folk litat till Gud och sig sjelft, väl vetande, att intet obeständigare gifves uppå jorden, än ett rike, som icke består uppå sig sjelft." Men, mine herrar, på samma gång jag säger detta, vill jag också säga och betona, att jag anser unionen vara ett medel och ett viktigt medel för bevarande af fosterlandets yttre sjelfständighet och oberoende, och så länge detta medel är sådant, att det kan bibehållas och användas utan förödmjukelse för vårt land

och utan skada för vårt inre oberoende, så länge anser jag mig såsom fosterlandsvän böra göra hvad på mig beror, för att bibehålla och till ett bättre utveckla denna union.

Jag ber att innan jag slutar få säga ett ord med anledning af det yttrande, som hans excellens statsministern på förmiddagen afgaf. Han förklarade, att enligt hans öfvertygelse kunde en uppgörelse rörande de tvistiga förhållandena mellan Sverige och Norge icke träffas på annan grundval än den, som angifves i utrikesministerns uttalande till statsrådsprotokollet den 14 januari detta år. Jag hyser för min del samma åsigt som hans excellens sålunda uttalat. Att jag för två år sedan kunde deltaga i beslutet om ett utskottsbetänkande, hvari en ordning på denna grundval förordades, berodde derpå, att jag hyste den åsigtén att, om en uppgörelse skall ske genom vänskaplig förhandling, så måste den byggas på denna grund. Men kunde jag hysa denna åsigt, då jag deltog i behandlingen af konstitutionsutskottets betänkande n:o 11 år 1891, så har jag ännu större skäl att hysa den nu. Kunde man nemligen förut tänka sig en vänskaplig uppgörelse på annan grund än den ifrågavarande, så lär man sårligen kunna göra det efter ett uttalande som måste hafva en sådan betydelse som det yttrande, hvilket den 14 januari afgafs af utrikesministern och i hvilket svenska statsrådets öfriga ledamöter instämde. Men vid sådant förhållande synes det mig, som om, då första gången efter sedan ett dylikt yttrande blifvit afgifvet, ett förslag, bygdt på den grundval, som deri angifves, förekommer till behandling i kammaren, det skulle vara och anses vara mycket naturligt, att kammarens ledamöter skulle känna ett behof af att, då det gäller en så vigtig förändring i de bestående förhållandena, en förändring, som kan utöfva sådan inflytelse på hela vår följande utveckling, uttala sig — åtminstone i allmänhet — om omfattningen af de ändringar, som måste blifva en följd af en förändring af så genomgripande natur som den ifrågavarande. Det är nemligen alldeles klart, att, skall en dylik förändring genomföras, måste i sammanhang dermed andra genomgripande förändringar ske; och ställer man detta faktum i samband med hvad jag nyss påpekade såsom orsak till de oupphörligt återkommande slitningarna mellan de båda folken på det konstitutionella området och vidare med den erfarenhet, som de partiella förändringarnas och ensidiga eftergifternas väg har lemnat, förefaller det som en mycket naturlig sak, att man i kammaren har velat begagna detta sig erbjudande tillfälle att uttala sig för, att, skall en ändring i de bestående unionella öfverenskommelserna göras, och framför allt en ändring sådan som den ifrågavarande, bör den visserligen icke vara partiel, utan ställas i samband med en *allmän revision*. Denna åsigt har också under förmiddagens lopp blifvit från många håll här i kammaren uttalad. Jag glädjer mig deråt, ty jag hoppas, att på det sättet en utväg skall kunna finnas ur de ständigt återkommande slitningarna — åtminstone ser jag icke någon utsigt dertill på de partiella förändringarnas och ensidiga eftergifternas väg.

Friherre Leijonhufvud, Sten: Jag har varit mycket tveksam,

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

huruvida jag borde afstå från ordet efter det briljanta föredrag, som vi nyss hört, men då jag icke begärt ordet, därför att jag trodde mig om att kunna införa i diskussionen något nytt, utan endast för att klargöra min ställning till denna viktiga s. k. norska fråga inför mina valmän och landet, så vill jag icke afstå från detsamma, utan blott anföra några ord med anledning af den fråga, som egentligen föreligger, eller den som uppstått genom herr Ljungmaus motion i afseende på förslag till ändring i riksakten. Dervid kommer jag till samma resultat som konstitutionsutskottet, icke därför att icke anledning till förändring förefinnes, utan därför att jag anser materialet vara så stort, så vidt-omfattande, att det icke af en motionär kan genomföras och således icke på den grund af konstitutionsutskottet bör behandlas. Men det hindrar dock icke den enskilde representanten att afgifva yttrande i denna fråga, som så nära berör vårt fosterlands fortfarande förening med unionsriket Norge. Jag säger med flit *fortfarande*, därför att då man har från norsk sida sett sådana situationer, som löpa ut i en skilsmessa, och man redan på förmiddagen hörde den tanken för en talare icke vara främmande och äfven för mig denna tanke framställt sig som ett framtidsperspektiv och slutet af våra unionstivster, vill jag dock icke upptaga den, utan tvärt om söka motsätta mig den i den form, som förut här blifvit framställd, och som jag för min del gerna accepterar. Jag hoppas och tror, att det perspektiv, som blifvit framställt, må kunna fördröjas och långt i framtiden skjutas å sido, men jag tror också, att enda vilkoret därför är, att Sverige på ett kraftigt sätt uppträder i afseende på dessa förändringar af de unionella bestämmelserna, och för att vara kort skall jag endast bedja att få sluta mig till det yttrande, som herr Berg hade på förmiddagen: inga eftergifter vidare, utan fullständig revision af de unionella förhållandena.

Herr Ekenman: Den viktiga fråga, som nu föreligger till behandling, är berörd icke allenast i det konstitutionsutskottets betänkande, som nu är föredraget, utan äfven, såsom kammaren nogsamt känner, i statsutskottets betänkande rörande regleringen af utgifterna på tredje hufvudtiteln, hvilket betänkande på föredragningslistan står näst efter det nu föredragna. Det bör måhända således tillåtas mig, då frågan, såsom jag nämnde, förekommer i båda dessa betänkanden, att, ehuru endast det första är föredraget, något litet beröra hvad som finnes i det andra betänkandet.

Under den debatt, som på förmiddagen egde rum, gingo vågor-na stundom högt nog, och detta var icke underligt. När man betänker allt ondt, som under sista tiden blifvit der borta yttradt, är det ju lätt förklarligt, att känslorna här komma i svallning. Jag tror dock för min del det vara bäst att lägga band på den förtrytelse man känner och med lugn och betänksamhet behandla saken. Att representationen under nuvarande förhållanden skulle tiga, det tror jag dock icke vara riktigt. Det skulle vara ett fel. Ställningen är sannerligen så allvarlig, att det är en pligt af den svenska representationen att säga sitt ord, så att ej någon missuppfattning må vara möjlig rörande denna representations vilja. Detta ord bör

enligt min mening vara ett klart och tydligt uttalande af hvad vi här alla känna, det nemligen, att den svenska representationen i sin uppfattning af den s. k. norska frågan står endrägteligen tillsammans, viljande stöda sin regering i den svåra uppgiften att lösa den unionella konflikt, som synes förestå. Förslag till uttalande i detta afseende föreligger i det af mig återopade andra betänkandet, ty statsutskottet har der i motiveringen föreslagit hvad som sålunda borde sägas. Jag tillåter mig särskildt att i kammarens minne återföra från betänkandet orden, att utskottet är *förvissadt* derom, att beträffande konsulat-ärendena tillfälle skall beredas Riksdagen att yttra sig i ämnet, innan något beslut, som inverkar på det nuvarande gemensambetsförhållandet, varder fattadt. Jag kan för min del icke finna annat än att med dessa ord klart och tydligt uttalats hvad som bör uttalas. Stannar man dervid och icke säger något mer, då har man gjort sin pligt. Jag för min del hoppas visserligen, att de unionella förhållandena må sammanknytas på ett för de båda länderna lyckobringande sätt, men om onda dagar skulle komma, har man dock alltid det medvetandet, att man i rätter tid sagt ett allvarligt ord.

På detta sätt ber jag att få angifva min ställning till den föreliggande frågan, och har, beträffande det nu föredragna betänkandet, icke annat yrkande än på bifall till utskottets förslag.

Herr Forssell: Den afslagsdebatt, som nu pågått öfver den redan grafsatta motionen, har naturligtvis till icke ringa del haft sin grund i åtskilliga ledamöters oemotståndliga behof att uttala sitt hjertas mening mindre om motionen än om unionen, dess forntid, nutid, framtid och existensvilkor. Sådant är mänskligt. Det har varit oundvikligt och har säkerligen medfört något godt. Men, herr talman, man skulle för visso mycket misstaga sig, om man trodde, att dermed debattens betydelse vore uttömd. Det är uppenbart, att åtskilliga af de här uppträdande talarne syftat icke på motionen, hvilken ju är karakteriserad och dömd såsom icke opportun, utan på det uttalande som följt i statsrådsprotokollet den 14 januari 1893, hvarest det svenska statsrådet uppställt programmet gemensam utrikesminister, norrman eller svensk, ett program, som ju en gång kan varda och bör varda opportunt, och som bör leda till underhandlingar och till kungligt förslag.

Men en debatt öfver det förslag, som först i framtiden kan föreläggas Riksdagen, en debatt rörande vilkor och förbehåll vid underhandlingar, som först i framtiden kunna företagas och leda till resultat — en sådan debatt hör ju mindre till den praktiska politikens område än till de akademiska disputationerna. I denna uppfattning tror jag mig hafva nöjet att vara enig med de ärade representanterna på vestmanlandsläns- och stockholmsbänken, hvilka — om jag icke misstager mig — yttrade sig i samma riktning. Äfven om vi nu här kunde skrida till omröstning för att gifva uttryck åt kammarens gemensamma mening om det ämne, som sålunda oförmödat gjorts till föremål för debatt — hvilket emellertid är omöjligt — skulle likväl resultatet af denna omröstning icke hafva synnerligen stor politisk betydelse, emedan, när densamma skulle komma till tillämpning i en

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts)

okänd framtid, kammarens sammansättning och förhållandena här och i brödralandet kunna vara väsendtligt förändrade.

Denna omständighet gör att jag för tillfället vill inskränka mig till två korta anmärkningar vid de förbehåll och vilkor, som här så varmt och ljudeligt blifvit framställda af åtskilliga talare. Man har sagt: icke den ringaste förändring i de bestående unionella förhållandena, särskildt utrikesstyrelsen, som icke öfverensstämmer med Sveriges ära och värdighet! Ja, det är klart — till det kunna vi allesamman med handen på hjertat försvärja oss. Derom äro vi alla ense, så ense, att det väl kan spörjas, hvarför och huru något sådant kan sättas i fråga. Naturligtvis finnes det olika meningar inom kammaren om hvad Sveriges ära och värdighet kräfvä i hvarje särskildt fall; men icke förrän ett förslag föreligger kan det pröfvas, huru dessa meningar skilja sig från hvarandra. På samma sätt kan man ju inleda och har man inledt hvarje debatt om försvarets organisation med bedyranden om fosterlandskärlek, och så hafva vännerna af indelningsverket och den allmänna värnpligten tappert kämpat mot hvarandra men under det gemensamma svenska banéret. På samma sätt kämpades under samma fosterländska banér, då frihandlare och protektionister stredo om tulltaxan.

Man har här vidare och med ännu större styrka förklarar: icke den ringaste förändring i den bestående formen för utrikesstyrelsen, utan *fullständig revision* af de unionella förhållandena, en revision, som på en gång aflägsnar all anledning till tvister mellan brödrasfolken och gifver lugn och frid för framtiden.

Ja, denna vackra sats skulle säkerligen underskrifvas af ett större antal af kammarens ledamöter, om man blott ville tillägga de försigtiga orden "så vidt möjligt är". Ty många af kammarens ledamöter lära väl säga sig, att en föreningslagstiftning, som icke vidare skulle kunna gifva anledning eller möjlighet till tvister och olika meningar med våra norska förbundsbröder, de fyndigaste lagtolkar i verden, en sådan föreningslagstiftning hör till de fromma önskningsarnas, men icke till den praktiska politikens område. Derfor tror jag, att man gör klokare uti att föresätta sig något lindrigare vilkor och säga, att hvarje uppgörelse, som leder till verklig minskning af anledningarna till unionella tvister, är önskvärd, emedan den är ett steg i den rätta riktningen till unionens befastande.

Slutligen ber jag, herr talman, att för min del i likhet med den ärade representanten på kopparbergslänsbänken få inlägga en bestämd gensaga mot det här så ofta upprepade förtrytsamma och vredgade talet om de "ständiga eftergifterna" för normännens anspråk. Såsom sådana obehöriga eftergifter, hvilka skulle mana oss till försigtighet, har man i synnerhet framhållit dels 1835 års resolution, dels beslutet att låta konsulens utnämning behandlas i sammansatt i stället för svenskt statsråd. För min del håller jag före, att det låg ingen eftergift hvarken af Sveriges intressen eller af Sveriges ära och värdighet i dessa beslut. Det var ett missförhållande, att utrikesärenden, som medelbart eller omedelbart berörde Norge, skulle behandlas utan att någon målsman för Norge hade tillfälle att derom officiellt säga ett ord.

Det var ett missförhållande, att konsulerna, som skulle bevaka såväl svenska som norska intressen, skulle utnämnas i enbart svenskt statsråd. Den som rättade dessa missförhållanden gjorde sig icke skyldig till någon svaghet. Han visade sig stark nog att handla rätt.

Men, herr talman, på samma sätt är det: — jag går nu icke in på rättsfrågan och vill icke begagna det tvetydiga och under dessa dagar så ofta missbrukade ordet "rätt" — på samma sätt är det, säger jag, ett *missförhållande*, en *abnormitet* inom den svensk-norska unionen, att till utrikesministerembetet icke kan nämnas norsk man, att utrikesdepartementet, som har att vårda de förenade rikenas gemensamma ärenden och förhållandena till utrikes magter, icke är något verkligt unionellt departement. Att rätta detta missförhållande, som är skadligt för Sveriges intressen lika väl som för unionen och Norge, det är icke i och för sig något obehörigt, det vittnar icke om svaghet. Det innebär icke något ensidigt eftergift för Norges anspråk. Det är snarare en fordran, som Sverige bör uppställa, och det bör vara Sveriges ära att införa Europa häfda det programmet för sin egen och för unionens skull, lika väl som för Norges, gent mot det inom vår *realunion* i krig och fred fysiskt, moraliskt och politiskt omöjliga programmet: två utrikesministrar. Den som tänker så, herr talman, den anser nog också, att man bör koncentrera hela sin kraft på de konstitutionella villkor, som äro oundgängliga för programmets genomförande. Han aktar sig noga för att uppställa såsom oundgängliga andra villkor, hvilka med uppgiften har mer eller mindre aflägsat sammanhang, ty han vet att uppgiften är svår nog ändå. Den, som så tänker, hyser också såsom unionsvän och såsom svensk upprigtig tacksamhet mot den Kongl. Maj:ts regering, som nu utan fruktan uppställt detta program.

Det är underbart, att vid sidan af det konstitutionsutskottets betänkande, som nu är föredraget, har man under denna debatt äfven yttrat sig öfver ett annat nu *icke* föredraget betänkande, afgifvet af statsutskottet rörande tredje hufvudtiteln. Eftersom herr talmannen tillåter sådan afvikelse från föredragningsordningen, må jag också, i likhet med så många andra talare, sluta mitt anförande med den förklaringen, att jag på de grunder, som nu anförts, och med den uppfattning, som jag hyser, på det lifligaste instämmer i de reflexioner, hvilka statsutskottet låtit föregå sin tillstyrkan af bifall till anslagen under tredje hufvudtiteln.

Grefve Lagerbjelke: Under förmiddagens plenum hafva blifvit afgifna flera talangfulla anföranden, hufvudsakligen berörande det sätt, hvarpå man i Norge behandlat unionsfrågan. I dessa anföranden anhåller jag att i många delar få instämma; men det gifves äfven en annan sida af saken, hvilken bör noga uppmärksammas, och den är: Hvad skola vi svenskar *nu* göra och hvad kunna vi *i framtiden* beträffande denna fråga tillgöra? I det fallet torde det vara viktigt att i första rummet eftersinna, hvad som i frågan är grundväsentligt, och sedan söka utveckla och reda tankarne så, att de hos oss i Sverige kunna enas.

Den gemensamma lagen för båda rikena är otydlig och ofullstän-

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

dig. Det är därför i högsta grad angeläget, att man här i Sverige blir fullt ense om och får klart för sig, huru denna lag bör fullständigas och förtydligas.

Bland de frågor, som härutinnan otvifvelaktigt stå främst, är, att för båda rikena, efter strängt rättvisa grunder, rättigheterna blifva bestämde, så att hvardera riket får de rättigheter det bör hafva. Men på samma gång som dessa rättigheter rättvist utdelas, är det lika nödvändigt, att man åt båda hållen, likaledes efter rättvisa och på billighet fotade grunder, bestämmer de skyldigheter, som böra åligga de båda länderna.

Har man kommit på det klara i detta afseende; hafva regering, riksdag och folk mer och mer kommit till insigt i dessa frågor, då blir Sveriges ställning ganska stark.

Jag sade nyss med flit: Riksdagen, därför att, i en fråga som denna, det förefaller mig vara alldeles i och för sig sjelf gifvet att Riksdagen skall hafva sitt ord med i laget, då någonting skall afgöras. Jag sade äfven, att Sveriges ställning blir ganska stark, om man har dessa frågor för sig klargjorda. Ställningen blir stark därför, att man erbjuder på ena sidan att underhandla och öfverenskomma på billiga och rättvisa grunder, och det är åtminstone att hoppas, att den upplysta opinionen i Norge bör gå detta till möte. Skulle man i det afseendet hoppas origtigt, skulle Norge icke vilja tillmötesgå oss, då säga vi: När ni icke viljen möta oss, då vi erbjuda underhandling på billiga villkor; då förskansa vi oss vid status quo och kvarblifva der.

Detta vore en nästan oangriplig ställning. Så snart norrmännen vilja billigt underhandla med oss, äro vi färdiga dertill. Rättvisans kraf hafva icke af oss blifvit åsidosatta. Men vill man i Norge icke taga emot detta, då säga vi, att vi äro nöjda såsom vi hafva det, och låta dervid förblifva. Skulle man det oaktadt anfalla oss, vet jag icke huru ett sådant anfall skulle gå till. Icke kan man väl hoppas att öfvervinna oss med munväder; icke kan man gifva sig till att slåss med oss, det vore värst för den anfallande sjelf. Så snart man vill vara med om ömsesidig rättvisa, då skola också vi vara med, men om man det icke vill, så vilja vi icke göra något.

För närvarande kan naturligtvis icke, i den ställning saken nu står, något beslut fattas, men jag ber ännu en gång få säga, att det är dessa omständigheter, som vi böra betänka. Det vore väl, ju mera de kunde ibland vårt folk utvecklas och klargöras.

Jag sade, att något beslut icke kan nu fattas i denna fråga. Deraf följer naturligtvis, att jag icke har anledning att begära någon annan proposition än på bifall till utskottets förslag.

Herr Casparsson: Jag dröjde i det längsta att anmäla mig för erhållande af ordet, af den orsak, att om det föreliggande betänkandet har jag icke mycket att säga, men då jag fann, att diskussionen omfattade äfven *statsutskottets* betänkande och att, innan det skulle förekomma, diskussionen derom kanske redan skulle vara avslutad, har jag begärt ordet.

Den föreliggande motionen är ett, som mig synes, omoget alster

af en på det konstitutionella området visserligen rik, men icke alltid innehållsrik verksamhet. Jag har ansett denna motion vara allt för obetydlig för att kunna uppbära diskussionen öfver hela den s. k. norska frågan. — Jag skall blott be att få anföra den första paragrafens första moment i den föreslagna riksakten. Det lyder:

“Konungarikena Sverige och Norge, af hvilka hvardera förblifver ett fritt, odelbart och sjelfständigt rike, skola vara oupplösligen förenade under en Konung med inbördes jemlikhet och sidoordnad ställning, på sätt denna riksakt närmare bestämmer.“

Naturligtvis är meningen, att det är konungarikena som skola vara “med inbördes jemlikhet och sidoordnad ställning förenade under en Konung“, men så står det icke, utan här står: “förenade under en Konung med inbördes jemlikhet och sidoordnad ställning“. Att i riksakten intaga, att Konungen skall hafva en sidoordnad ställning, det tror jag vore att allt för mycket gå den norska vensterns uppfattning till mötes.

Emellertid har konstitutionsutskottet affärdat motionen på tre rader. Man kan säga, att konstitutionsutskottet tegat i hjel motionen, och nu hafva vi i 5 timmar hållit på att tala i hjel densamma, och jag tror, att man om denna motion kan säga: “*requiescat in pace!*“

Deremot innehåller statsutskottets utlåtande en aktualitet. Det berör nemligen just den fråga, som för närvarande står på dagordningen. Det berör konsulatfrågan och ordnandet af de diplomatiska angelägenheterna, och detta utskottets utlåtande, med dess motivering, har med en förkrossande majoritet antagits af Andra Kammaren och kommer, som jag förmodar, att här antagas på samma sätt. Detta utlåtande, så att säga, sätter pricken öfver i-na på det rätta stället.

Det innebär på samma gång en protest mot det uttalande, som förefinnes i statsrådsprotokollet af den 14 januari, afgifvet af den norska statsrådsafdelningen. Det innebär en protest emot det uttalande och den uppfattning, som “icke tillägger Sverige någon medbeslutanderätt med hänsyn till spörsmålet, om Norge skall upprätta sitt eget särskilda konsulatväsende.“ Det innebär en protest mot den uppfattning, att “intet är till hinder för att i förekommande fall upprätta ett eget sådant med bibehållande af gemensamheten på det diplomatiska området.“ Och det innebär slutligen en protest mot statsrådsafdelningens uttalande, “att den icke kan erkänna, att gemensamheten på det diplomatiska området är något vilkor för unionen.“ Men på samma gång innebär det ett *instämmande uti* och *understrykande utaf* Unionskonungens korta men koncisa uttalande af den 27 juli: “*denna sak uppskjutes tills vidare*“.

Det har här talats om det utmanande språk, som förts från Norges sida. Jag får bekänna, att på mig har det icke utöfvat mycken inverkan. Jag har dervid lifligt erinrat mig en tilldragelse från min barndom. Det var nemligen tvenne pojkar, som råkat i kif. Den ena förde ett utmanande och retsamt språk, den andra var lugn och tillbakadragen. En åhörare af kifvet sade åt denne senare: skall ni icke på ett eftertryckligt sätt tillbakavisa denne, ni som är den starkare? Nej, svarade han, just därför att jag vet mig vara den starkare, gör

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten n. n.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

jag det icke. Den, som såsom halfvuxen pojke yttrade dessa ord, har under ett långt lif fått erfaras, att det att kunna beherska sig utgör den sanna styrkan.

Jag tror, att svenska folket och svenska Riksdagen i denna fråga har visat sjelfbeherskning. Derför är ock dess ställning stark.

Det har på förmiddagen citerats ett känt yttrande af en framstående norsk statsman om att "vanvettets dagar vore komna". Jag är för min del öfvertygad, att med en ändamålsenlig kurativ behandling skall en lugnare sinnesstämning åter göra sig gällande i Norge. Dertill torde kanske icke så litet bidraga de kalla duscher af ogillande, som kommit icke endast från Norge sjelft och från Sverige, utan äfven från flere af Europas framstående statsmän. Och jag tror, att när den lugnare besinningen inträder, då skola åter komma till heders de åsichter, som år 1809 besjälade norske framsynte statsmän och som 1812 och 1814 gjorde sig gällande hos svenske framsynte statsmän, att unionen är nödvändig icke särskildt för Sverige, icke särskildt för Norge, utan för hela den skandinaviska nordens framtid.

Beträffande det föreliggande betänkandet har jag icke något vidare yrkande att göra.

Herr Wærn: Här har nu så mycket talats om den revision som bör göras, huru allmän den bör vara, hvad som derpå kan följa i olika stadier, hvilken ståndpunkt vi böra intaga och mera sådant. För min del vill jag säga, att dessa frågor nu icke föreligga, och att, när de verkligen komma under ompröfning, alla, som få med deras handläggning att göra, så allvarligt som möjligt böra besinna, hvad som kan lända till unionens bekräftande och befastande med afseende icke blott på Sveriges ära, värdighet och intressen, utan ock på Norges ära, värdighet och intressen. Båda folkens ära, värdighet och intressen böra dervid alltid tänkas i förening med hvarandra — i unionen, icke *utanför* eller *mot* unionen. Allt förefaller mig obetydligt mot denna enda regel, som bjuder, att det är båda folkens gemensamma bästa vi böra hafva till ögonmärke.

Herr Stråle: Under den långvariga öfverläggningen i denna högvigtiga fråga hafva vi hört större eller mindre historiska och juridiska utredningar, mer eller mindre optimistiska eller pessimistiska anföranden. Såsom varm vän af unionen tillåter jag mig dock bemärka, att det förekommer mig, som om man icke lika mycket fäst uppmärksamheten på den utomordentliga betydelse frågan kan hafva såväl för Sverige som för Norge, på de synnerligt stora intressena begge folken hafva att vara förenade. Må man med all möjlig kraft framhålla denna betydelse, dessa intressen för folken på ömse sidor om Kölen, och jag tror, att de optimistiska förhoppningarna skola i sinom tid blifva verkliggjorda.

Jag instämmer naturligtvis i konstitutionsutskottets förslag till beslut och begagnar äfven tillfället att säga, att jag med varmt hjerta tillstyrker bifall till statsutskottets förslag.

Herr Larsson, Liss Olof: Då jag i dag gick till Riksdagen, var det icke min mening att begära ordet i denna fråga, och när jag detta gjorde, var det endast för att instämma med herr Gustaf Berg i hans korta anförande, hvori han sade just hvad jag i denna sak skulle vilja säga och dymedelst få öppet tillkännagifva mitt votum i denna viktiga fråga. Då jag nu fått ordet ber jag att jemte detta instämmande få tillägga några få ord. Det kan naturligtvis icke väntas någon ytterligare utredning från min sida i den fråga, som nu är före, sedan flere af de mest framstående och förnämsta talarne inom kamraren uttalat sig i saken.

Jag anser, i likhet med herr Berg och de flesta andra, som hafva uppträdt, att sedan man fått fullt klart för sig, och det har jag åtminstone fått, att ställningen i Norge blir värre och värre för hvarje eftergift, som göres, så bör eftergifternas tid nu vara förbi, och hvarje förhandling hädanefter bör gå ut på en fullständig uppgörelse på en gång af allt hvad till unionen hör, och intill dess *nej* till hvarje eftergift från svensk sida för norska anspråk.

Nej, sade en talare, herr Forssell, som nyss uppträdde, det är icke den rätta vägen. Man skall gå med på alla eftergifter, och särskildt skulle man nu gå in på erbjudandet af den 14 januari detta år, att en norrman likaväl som en svensk man kan vara vårt lands utrikes minister. Men man hörde lika litet nu som tillföre, då sådant utbudande skett, ett ord ifrån honom, huru långt dessa eftergifter skulle sträcka sig och hvilka garantier vårt land skulle få. Vi skulle bara gifva efter, huru länge sade han ej, men naturligtvis till dess Norge fått allt hvad det velat och vill, under det att vi svenskar icke fått någonting igen. Inga garantier eller skyldigheter från Norges sida emot broderlandet, bara eftergifter från vår. Det är mot ett sådant tillvägagående som jag vill inlägga en protest.

Jag vill visserligen icke deltaga i det klander, som här uttalats emot alla de eftergifter, som skett gent emot Norge, icke ens mot hvad som skedde 1884. Jag är så långt ifrån att uttala något klander emot de eftergifter, som skett, som jag är förvissad om, att i fall dessa eftergifter icke skett och vi nu likväl stått inför lika stora eller större svårigheter än de, som nu föreligga, hade vi, och kanske just från deras sida, som nu klandra de gjorda eftergifterna, fått ett ännu skarpare klander för att man icke gett efter i tid, utan nu bragt frågan till sin spets. Man har nu försökt att gå på eftergifternas väg, och man har försökt vinna tillmötesgående från andra sidan, men då detta visat sig omöjligt och det endast blifvit värre och värre, ju flera eftergifter som förekommit, så tror jag, som jag nyss sade, att eftergifternas tid bör vara förbi, till dess man får denna fråga klart uppgjord i hela dess vidd.

Jag vill nu icke på något sätt försvara, att frågor, som bort behandlas i sammansatt svenskt och norskt statsråd, blifvit afgjorda i enbart norskt statsråd, men det som skett lär icke heller kunna hjälpas, äfven om man klandrar detsamma. Deremot har jag icke kunnat inse behovet eller klokheten af uttalandet från svensk sida i sammansatta statsrådet den 14 januari i år. Jag bör dock tillägga, att om

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

också jag icke kunnat inse detta, är det naturligtvis icke något bevis för att icke det varit både klokt och nödvändigt. Jag kan nemligen, för min del, icke finna det vara klokt eller af behovet påkalladt, att så der, gång efter annan, gå och bjuda ut Sverige åt en norsk utrikesminister. Man har upprepade gånger gjort detta erbjudande, men hvori de garantier bestå, som Sverige skulle få för att göra en sådan eftergift, har man ej aktat nödigt låta oss få veta. Någon tack för de gjorda erbjudandena har icke heller kommit hvarken Konung eller Riksdag till del därför, utan tvärt om. Men man har dermed gifvit den oroliga yttersta venstern något att lefva af under tiden.

Det vill nog, tror jag, mycket till, innan Sverige låter sina utrikes angelägenheter skötas af någon annan än en svensk man. Vår frihet och sjelfständighet är mera värd än att offras upp för en uppfantiserad och uppagiterad tillfällig majoritet, vore det ock hos vårt brödrafolk. Åtminstone vilja vi se, hvilka garantier som erhållas för de eftergifter, som utbjudas. Och hvad jag under inga förhållanden vill vara med om, det är att medgifva, att en icke svensk man skulle leda våra utrikes angelägenheter, förr än vi fått en fullständig uppgörelse af allt hvad unionen rör och fulla garantier för densamma.

Den så mycket omtalade likställighetens grund, som numera nästan blifvit ett slagord, synes mig icke vara annat än ett talesätt, ty någon absolut likställighet är, enligt min tanke, omöjlig. Så snart det är fråga om skyldigheter, då räknar man efter folkmängden, och då är man nöjd med att en norrman räknas lika med en svensk. Men i fråga om rättigheter, der betyder folkmängden intet. Der vill det mindre Norge vara fullt jembördigt med Sverige, och då fordras det mer än två svenskar för att uppväga en norrman. En fullkomlig likställighet kan således icke uppnås, men nog tror jag, för min del, att med god, men ock fast vilja, utan vacklande hit eller dit, genom ömseidigt tillmötesgående en varaktig union skall kunna vinnas, något som vi ju alla önska. Jag tviflar icke på att vårt brödrafolk älskar unionen, om ock genom en hejdlös agitation af samvetslösa agitatorer många låtit sig förvilla.

Äfven jag har varit i Norge många gånger, ehuru icke under de sista åren, men aldrig har jag träffat en norsk man eller qvinna, som velat gå ut ur unionen. Tvärt om har hvar och en satt en ära uti att tillhöra denna union, en union, som de anse oupplöslig och verkligt gagnelig för båda länderna. Jag tror det icke vara möjligt, att tänkesätten kunnat så förändra sig på några få år, att de så litet skulle förstå att sätta värde på brödrafolkens väl.

Jag lofvade att icke länge upptaga kammarens tid, och jag skall icke heller göra det. Jag har naturligtvis icke något annat yrkande att göra än om afslag å den föreliggande motionen, likasom jag ber få tillkännagifva, att jag obetingadt kommer att rösta för det efterföljande statsutskottets betänkande.

Innan jag slutar kan jag icke underlåta att uttala en bön, som ligger mig mycket om hjertat, det är nemligen den bönen, att Gud måtte bevara och uppehålla det rätta brödrasinnets och den rätta brödra-

kärleken hos de skandinaviska folken, utan hvilken kärlek ingen union är möjlig.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

Herr Wennerberg: Det är ett egendomligt förhållande vi varit vittnen till i dag. Ett konstitutionsutskottets betänkande föreligger, om hvilket ingen yttrar någonting; deremot talar man hela tiden om ett *följande* betänkande, från hvilket de allra flesta hemta det slutpåstående, som de på grund af dettas motivering velat komma till. Jag hade icke tänkt yttra mig öfver det nu föreliggande betänkandet utan om det härefter kommande, men sedan jag på förmiddagen hört, att det redan nu är tillåtet — enär båda betänkandena egentligen röra samma sak, — att yttra sig om båda, må det medgifvas mig att göra detsamma.

Allt ifrån den tid, då den norska riksrettens olycksdiga handling försiggick, har jag hyst den fasta öfvertygelsen, att en för Sverige antaglig öfverenskommelse med Norge i unionelt hänseende vore hardt när omöjlig. Jag kan icke se, att erfarenheten jäfvat denna min öfvertygelse. Den diskussion, som i dag här försiggått, visar, att inom denna kammare — ja, inom Riksdagens *båda* kamrar kan jag numera säga — ordet gjort sig fritt från den reserverade hållning det hittills der intagit angående unionsförhållandena, och det på vida bättre grunder, än dem man skulle nödgats använda, om man förut sökt att genom mera fritt framburna meningsyttringar i unionsfrågan liksom gå tiden i förväg. Jag har också ständigt motsatt mig dessa försök på det sätt jag ansett vara för mig tillständigt, enär jag nemligen trott, att genom dylika tillvägagåenden man endast komme att räcka broderlandet under dess nuvarande styrelse agitationsmedel i händerna, och slutligen kanske också hjälpa till att frambära åt samma styrelse sprängämnen mot unionen. Äfven i detta fall tror jag icke, att jag misstagit mig.

Det intresse, som varit fäst vid detta konstitutionsutskottets betänkande i dag visar tillräckligt, synes det mig, att svenska folkets målsmän nu ändtligen funnit den rätta tiden vara inne att säga sin mening rent ut och att utbyta sin länge reserverade hållning mot en mera följdriktig och bestämd.

Det kan icke nekas, att under sista åren alltmer börjat sjuda en berättigad harm hos hvarje svensk öfver oförrätter, som han under denna tid ansett sig, sitt land och dess konung hafva lidit. Det är beundransvärdt att se, hur likväl härunder tålmodet förmått utsträcka sig. Det är beundransvärdt att äfven i dag finna samma lugna och måttfulla hållning äfven inom kamrarne, då man väl skulle kunnat vara färdig att vilja ursäkta, om der någon gång begagnats alltför häftiga eller stora ord för att gifva luft åt denna harm. Men dermed vinnes icke något, snarare förloras. Nej, det är icke på *det* viset svenska Riksdagen nu vill, efter moget öfvervägande, i denna fråga säga sitt både första och sista ord, som är: hit intill — och icke vidare. Här har nyss af en af kammarens mest aktade män blifvit sagdt att, vill icke Norge taga emot det anbud, Sverige nu kommer att göra, så kan det låta vara, och i så fall förblifva vi vid status quo. Ja, vore det så, skulle jag

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.*
(Forts.)

för min del icke hysa så stor oro för utgången, som jag gör. Ty hvad skäl hafva vi, på grund af de föregående, som Norge har att visa, att tro det saken dermed vore slut och att detta status quo skulle respekteras? Jag tror, att vi icke böra dölja för oss, att, sedan vi gjort, hvad vi förmått, sedan vi gjort, hvad vi ansett vara rätt och billigt och detta förkastats, böra vi hålla oss beredda på, att en tid kan komma, då det är slut med hvarje förhoppning att genom skäliga ord och tillmötesgåenden något uträtta, och då det gäller att på allvar bestämma unionens värde. Det värde jag sätter på den är så högt, att jag önskar tro, att det icke vore ändamålslost att göra ännu ett yttersta försök, och i det afseendet skall jag lemna helt å sido min egen mening och förena mig med statsutskottet i det slut, hvar till utskottet kommit. Hvad som i dessa tider kan ega något så när stor betydelse är icke det, som i statsutskottets sjelfva kläm är framhållet mer eller mindre klart, utan den endrägt, som från Riksdagen gifver sig tillkänna genom antagande af denna. Andra Kammaren har med öfverväldigande majoritet redan antagit detta utskottets slutförslag; jag hoppas att Första Kammaren skall göra detsamma, måhända med ännu mer öfverväldigande majoritet, ifall en votering kommer i fråga.

Ett sådant svar, det första som Sverige afgifvit i de unionella spörsmålen, sedan saken blifvit allvar, är af mycket stor betydelse. Skulle återigen — något som man har rätt att ifrågasätta — äfven detta icke leda till ett önskad mål, och skulle den bönen icke uppfyllas, som en ärad talare före mig så vackert framstälde och som jag tror vi alla kunna förena oss uti, nemligen att en lefvande brödräkarel mellan folken skall visa sig verksam i stället för en fortgående fiendlighet, så påminner jag mig med förtröstan, att Sverige varit i fullt ut lika svåra och vådliga omständigheter förut. Och der ordet icke längre får något gälla, der kan det hända, att Sverige ålägger sina söner att för sin ära och sitt verkliga vil handla.

Jag tror slutligen, eller rättare sagdt jag hoppas, att, om någon tid ännu gifves, innan en brytning inträffar, deras antal inom brödrariket skall växa, hvilka liksom vi önska att hafva qvar unionen, och att de liksom vi skola vara beredda att för densamma göra de eftergifter, som böra och kunna göras; sådana stå omtalade i statsutskottets kläm på ett sätt, som jag gillar, de äro nemligen der, såsom sig bör, icke specificerade. Det är på grund häraf, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Tamm: Den *praktiska* fråga, som, såvidt jag kan se, nu föreligger, det är att gifva ett svar på hvad vi, såsom svenska folkets representanter, just *nu* under för handen varande förhållanden, böra göra. Det gagnar, enligt min tanke, föga att tala mycket om hvad vi under problematiska förhållanden i en framtid skola bestämma och huru vi då skola handla. Jag anser, att vi i det ögonblicket, som i dag är, äro pligtige och skyldige att till vår svenska regering uttrycka en bestämd mening i uttalandet af den vissa tillförsigt, att regeringen med vaksamt öga må tillse, att i denna fråga, som nu faktiskt föreligger, nemligen den så djupt ingripande konsulatfrågan, ingen för oss

bindande öfverenskommelse träffas, utan att svenska Riksdagen derom må höras. Detta är enligt mitt förmenande det enda, som för närvarande faktiskt föreligger. Då jag således instämmer i det af statsutskottet afgifna utlåtande, vill jag tillägga, att jag gör det i den vissa förhoppning, att också en öfverenskommelse i sjelfva verket skall komma att träffas, då jag är öfvertygad om att, vid lugnare besinning, de båda rikenas såväl folk som representationer verkligen skola inse, att med unionen följer bestämda, positiva och gemensamma intressen och fördelar, hvilka, om unionen upplöses, helt säkert skola blifva förkastade och gå till spillo. Det är, mine herrar, lätt att skiljas här i lifvet, men det är oändligt svårt att åter förena det, som en gång är åtskildt. Och det är svårare att förena detta, ju skarpare de vapen varit, som kommit denna åtskilnad åstad. — Allt detta finnes uttaladt i statsutskottets motivering, och det är på den grund, som jag anser, att ett verkligt och egentligt svar på de frågor, som nu äro uppställda, ett svar på de faktiska förhållanden, som nu föreligga, gifves bäst och klokast genom att helt enkelt instämma i statsutskottets betänkande och deu motivering, som der förekommer, och jag hoppas, att vi samtliga måtte i detsamma instämma.

*Ifrågasatta
ändringar i
riksakten m. m.
(Forts.)*

Herr Lundin: Jag skall bedja att få instämma med grefve Lagerbjelke och dervid framhålla, att jag tror, att tillmötesgående är den klokaste vägen att vinna målet. Men det är icke Riksdagen ensam som önskar detta, utan den stora allmänna meningen i vårt land går i samma riktning. Jag skulle önska, att jag för den kunde vara en tolk för opinionen hos den stora massan, som med vördnad beder om ett afgörande i denna fråga. Det tyckes mig stundom, som om jag från rymden hörde en hviskning framföras, en önskan om framgång för de personer, som sträfva för detta afgörande. Och det är därför jag tager mig friheten, herr talman, uttala en bön om välgång för Hans Maj:et Konungen och hans regering och hela nationen i denna viktiga fråga.

Det vore ofantligt mycket att här yttra sig om, men som jag är så hes, att jag icke kan det, beder jag blott att få sluta mig till statsutskottets utlåtande och dertill yrka bifall.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 8 och 11 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 4, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, omfattande anslagen till utrikesdepartementet.

1 punkten.

Mon. a).

*Angående
konsulat-
väsendet m. m.*

*Angående
konsulat-
väsendet m. m.
(Forts.)*

Herr Anderson, Albert: Vid den nyss avslutade behandlingen af konstitutionsutskottets utlåtande i anledning af herr Ljungmaus motion om revision af föreningsakten har jag icke begärt ordet, emedan jag anser, att utskottets motivering är fullt tillfredsställande för dess hemställan om afslag på motionen. Förhållandena inom Norge äro nemligen för närvarande icke sådana, att man under den närmaste framtiden kan antaga, att ett förslag från Sverige om revision af unionsakten skulle från Norge röna något tillmötesgående.

Men deremot finnes eu särskild unionel fråga, hvilken i Norge stälts i främsta rummet på dagordningen.

Såsom allmänt är bekant, har norska stortinget under sistlidet års sommar beslutit upprätta eget norskt konsulatväsen. Detta beslut har stortinget helt nyss förnyat. Allt ifrån unionens början har konsulatväsendet varit gemensamt för både Sverige och Norge, och det är således ett ämne som angår båda rikena. Stortinget har dock, tvärt emot hvad bruket är bland civiliserade nationer, då ärenden före hafvas, som äfven angå ett annat land, vid beslutets fattande lemnat Sveriges rätt och intressen utan allt afseende. I det jag beklagar, att stortinget härvid iakttagit ett sådant förfaringssätt, ansluter jag mig till utskottets uttalande och yrkar bifall till den föredragna punkten.

Herr Reuterswärd: Statsutskottet inleder sin nu föredragna hemställan med följande yttrande, som jag anser vara af den vikt och betydelse, att det bör inflyta i kammarens protokoll och som jag därför anhåller att få uppläsa:

“Vid behandlingen af anslagen under denna hufvudtitel har utskottet, dertill särskildt föranledt af det Kongl. Maj:ts proposition bilagda protokollet öfver utrikesdepartementsärende i sammansatt statsråd den 14 sistlidne januari, fäst sin uppmärksamhet på den inverkan ett särskiljande af de förenade rikenas konsulatväsende, på sätt af Norges storting blifvit förutsatt, kan komma att utöfva. Det större eller mindre behof af ökade anslag, som derigenom måste uppstå, är visserligen jemförelsevis af föga vikt; men den förändring i de nu bestående förhållandena, som ett sådant särskiljande innebär, kan deremot genom sina följder blifva af genomgripande betydelse. Konsulatväsendet står nemligen i ett sådant samband med de diplomatiska ärendena, att frågan om upplösning af gemensamheten i det förra synes utskottet icke kunna göras till föremål för pröfning, utan att på samma gång sättet för de senares behandling måste komma under öfvervägande. Utskottet hyser den vissa tillförsigt, att dervid öfvertygelsen om unionens värde och betydelse för de förenade rikena skall visa sig så starkt rotfast hos båda folken, att genom tillmötesgående å ömse sidor en öfverenskommelse skall kunna vinnas, hvarpå sedermera ländernas lugna utveckling må kunna byggas.

Hvad nu särskildt beträffar konsulatärendena, är utskottet förvissadt om, att i alla händelser tillfälle skall beredas Riksdagen att yttra sig i ämnet, innan något beslut, som inverkar på det nuvarande gemensamhetsförhållandet, varder fattadt; men utskottet vill emellertid uttala den uppfattning, att på det ifrågavarande området reformer

kunna i handels och sjöfartens intresse vidtagas, utan att gemensamheten brytes.“

Herr talman, på samma gång jag förklarar mig i allo instämma i hvad utskottet sålunda yttrat, yrkar jag bifall till detsamma.

*Angående
konsulat-
väsendet m. m.
(Forts)*

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i afseende på föreliggande moment hemstält.

Mom. b).

Utskottets hemställan bifölls.

2 punkten.

Hvad utskottet hemstält bifölls.

Justerades ytterligare två protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att på föredragningslistan till nästa sammanträde skulle uppföras främst de under dagen första gången bordlagda ärendena och sist de ärenden, som denna dag bordlagts andra gången.

Kammaren åtskildes kl. 8.55 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.

Fredagen den 14 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2.³⁰ e. m.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 6 a, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående vissa ändringar i organisationen af Karlskrona artillericorps m. m.;

n:o 6 b, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förändrad stat för flottans sjömanscorps;

n:o 54, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande af mark från förra landskamrerarebostället $\frac{1}{2}$ mantal Grytan n:o 2 i Brunflo socken af Jemtlands län till skjutfält för Norrlands artilleriregemente;

n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället 1 mantal Vesterlösa n:o 1 i Östergötlands län; och

n:o 57, i anledning af väckt motion i fråga om utredning och förslag angående afskrifning af den från viss jord inom Skåne m. fl. provinser utgående kyrkotonden;

bevillningsutskottets memorial n:o 17, angående kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa delar af punkten 2 i utskottets betänkande n:o 3, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 2 med förslag till ny förordning om beskattning af hvitbetssockertillverkningen i riket;

bankoutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af motion angående utsträckning af tiden för återbetalning af s. k. afbetalningslån och om ändrad lydelse af § 32 i reglementet för riksbanken; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 35, i anledning af väckt motion angående kyrkovärdars tillsättning för viss tid;

n:o 36, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande prestval;

n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändringar i förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m.; och

n:o 38, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om skyldighet för egare af afsöndrad jord att till stamhemmanet utgöra vissa afgälder.

Herr Adelsköld erhöll på begäran ordet och yttrade: Då jag, hindrad af presidiet nedläggande i kongl. vetenskapsakademien, med herr talmannens tillstånd icke var närvarande vid kammarens aftonplenium i onsdags, får jag på detta sätt äran tillkännagifva, att jag icke deltagit i kammarens beslut i fråga om tredje hufvudtiteln.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelse, n:o 43, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående bevisning inför rätta, lag angående ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdabalken, lag angående ändringar i 14 kap. jordabalken samt lag angående ändring i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 34, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel;

n:o 35, angående reglering af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och

n:o 36, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel, omfattande anslagen till utrikesdepartementet.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran konstitutionsutskottets den 12 i denna månad bordlagda memorial n:o 24 och statsutskottets samma dag bordlagda utlåtande n:o 6.

På framställning af herr talmannen beslöts, att på föredragningslistan till morgondagens sammanträde skulle uppföras främst de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, samt först bland de två gånger bordlagda betänkandena statsutskottets utlåtande n:o 9.

Justerades två protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 2.40 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
